

НАРОД

Народ излази свакога дана по подне.
Штампарија се налази у улици Коломбо број 6.
Власник
КРСТА Љ. МИЛЕТИЋ

БРОЈ 15 ЛЕПТА
Рукописи се не враћају!
Огласи и белешке наплаћују се по погодби.
Редакција је у улици Коломбо број 6.

ПРИЛОЖАК ЗА РЕФОРМУ САНИТЕТА

О ШКОЛСКОМ ЗДРАВСТВЕНОМ НАДЗОРУ И НАДЗОРНИЦИМА

II.

Као наставнице за сеоске продужне школе или школе за сеоске домаћице, учитељице биле су и течај о догађањима у вези са хигијеном као: практично кување, мешање и печење хлеба, прављење сапуна, конзервирање воћа, поврћа и зелени, прављење обичног сира и масла (бутера) ит.д. Знање из ових ових предмета не сме бити само теоријско, већ и практично. Како што се види овај програм доста опсежан и обухвата сва хигијенска питања односно деце и школе.

Поједини одељци из хигијене су од врло велике важности, у тој мери пре, што су нарочито на селу потпуно занемарени. Да напоменемо само личну хигијену. Одржавање личне чистоте нарочито је занемарено. Да напоменемо само: кување, мивање, чистоту главу, руку и ногу, уста, пљувачице у пљувачоници, вршење нужде на одређеном месту, па да одмах уочи велики воспитни значај занемарене хигијене.

А почети све треба од деце, која најбрже, најбоље и најлакше приузимају све и готово не знаду за опозицију одраслих.

Да истакнемо само неколико питања па да се види значај таквих. Ш. З. Н. Н. пр. питање како се познају »аденоиди« и колико утичу на способност учења деце? Како се спре-

не надзорнике-це установити и обавезне продужне курсеве из поменутих предмета о питањима, која дођу на дневни ред, о новинама ит.д. Ван сваке сумње, као и у опште, потребно је допуњавати њихово знање а старог одржавати на висини. Као што смо напоменули у ранијем чланку о здрав. надзору питање о обнављању знања, код оних који су свршили школе, јако је занемарено код нас, у право није ни додирнуто у колико се тиче систематичнога извођења.

Без сумње ти би школски здравствени надзорници били нарочито по сеоским школама и за сеоску децу од врло великог културног и здравственог значаја. Они би и практично предали хигијену у школама. Ми мислимо не само на основне већ и на продужне и вечерње школе и на све средње школе и стручне исте врсте. У Великој Британији је обавезна школска настава до 18. године. И код нас је неопходно потребно да се настава прошири не само у смислу хигијенске наставе код краткорочне продужне и недовољне вечерње школе, већ и да продужне школе обухвате већи број школских година. Али нарочито је потребно да се основна настава изведе у целој земљи и за сву здраву децу. Без тога се не може лако да изведе никаква културна организација, нити икакв већи напредак може да учини у уљуђивању.

Наравно да не мислимо, да се предложене измене одмах и свуда у целој Србији изведу, у земљи где се и основна настава изводи за мали број деце, али се мора бар јаче почети у том правцу. Свакако држим, да је потреба школских здравствених надзорника и надзорница довољно мотивисана, јер надзорник не утиче само на децу, већ и на околину и на своје колеге, који су се мање занимали тим питањима.

Установа Ш. З. Н. учинила би да би се многа питања школског здравља детаљно претресала. С тим би у тесној вези стајала и измена програма наставе — реформа основних, продужних а и средњих школа.

Почетна награда надзорницима не би требала бити мања од 40. дина, месечно а можда и већа, према обиму рада и годинама таквог делања; а требало би временом бар да се удвоји. Награде те би падале на терет школском самоуправном буџету.

За практично извођење овога пројекта потребна је увиђавност и предузимљивост меродавних чињеница; даље је потребна сарадња учитељства у велико.

Но сем тога треба и народни посланици да се заинтересују за ту ствар, и да одобре потребне суме у буџету за његово извођење. Тиче се једне са свим запуштене и занемарене ствари — хигијене, која у првом реду утиче, да се здравље и културна висина у селу подигне на већи ступањ.

Да напоменемо, да су жртве од заразних болести, махом дечијих, и у време пре овога рата, код нас биле врло велике.

Тако у 1911 год. из три милиона становника умрло је од шарлаха 3097 лица, од великог кашља 5143, од дифтерије 1408. На жалост у нашој статистици — јединој можда у свету — не деле се мале богиње (мраса) од великих (вариоле, оспе). Но како у 1911 г. није било заразе од великих богиња, то се цифра од 1235 смртних случајева у тој години односи у главном на мале богиње код деце.

То је пореза нехата и незнања, плаћена животима дечијим, томе материјалу, који једино одржава дужи живот једноме народу.

Од меродавних, Министарства Просвете и будућег Министарства Здравља, очекује се, да у скорој пројект закона о здравственом надзору и здравственим надзорницима уђу и одредбе о школском надзору, надзорницима и надзорницама.

Да напоменемо, да је овако у главном изведено у Енглеској и да даје одличне резултате. То се изводи у земљи где је практична хигијена ухватила врло дубоког корена и где је хигијенско знање врло раширено у свима слојевима друштва. Сем тога тамо су опште навике, да се живи према захтевима хигијене, врло јако распрострањене.

Према томе нас очекују велики напори, велика борба против рђавих навика и рђавих учења, против нехата и незнања: па да се хигијена крене и код нас пешко напред. Због тога је стварање Ш. З. Н. једна од врло важних ствари за општи напредак а нарочито за напредак у школи; на тај би се начин попунио један битан недостатак наше школе.

Д-р Ч. Ђ.

СТАЛНИ НЕУСПЕСИ

— Лондон. — Пет непријатељских авиона покушало је да се приближе енглеској обали али док су још били над морем, напали су их енглески авиони. Три немачка авиона су погођена: Један је пао у пламену на 40 миља од обале, а други, иако оштећен, успео је да умкне у своју базу.

ПРОТЕСТ ГЛАДНИХ

— Рим. — Одбор рада у Трсту публиковао је протест против владе, која и даље оставља варош Трст без намирница, не водећи рачуна о његовом снабдевању, у циљу, да што више измучи становништво.

ЗАПАДНИ ФРОНТ

— Лондон. — »Вестминстер« пише: »Француско-енглеска офанзива северо-источно од Амјена врло је значајна. Бројно стање немачких трупа све се више смањује.

»Можемо рећи, каже лист, да се већ види крај, и да ће можда врло кратко време бити много надмоћнији и у људима и у материјалу.«

— Лондон. — Из Хага јављају »Дејли Експресу:« Јасно је, да су по-

ФЕЉТОН

БОРИ КУРТЛИН: ЗАБУШАНТ

1

Мраз је тога јутра био тако силан да се Лаперину није могло еће му се нос смрзнути ако би само и покушао да га извуче испод њега. Шћуфурен у клубе са брадом загуреном међу вилима, он је један гротак остао непомичан оворених очију. У још мрачној соби не говорећи ни речи његови другови су се обљачили, скидали са чивицуа обешене чешагије, упуштајући при том неагривно о гвоzdене креветске ноге уврнутим шилцима својих дрвених ципела.

Каплар, који беше први устанио, отпоче свој свеничани јутарњи преглед. Одлазећи од кревета до

пријатно лешкарење, које би му неминуовно донело четири дана апсе. Најзад ипак победи урођена му лењост. Напоменућемо, да се бојао зиме као мачак чабра с водом.

Окренив се лицем зиду он изустив:

— Остав! Данас не устајем. Није ми добро!

— Није ти добро! зачуди се каплар. А шта вам је то, молићу фино!

Још увек покривен љебетом Лаперин само слежераменима и промумла:

— Не гњава! Боли ме коса!

Каплар заћута, па пошто је још неко време посматрао непокретну телесину Лаперину он продужи мирно своју смотру мумлајући: Ово је просто за причу колико је ова маршалени!

Полако, полако, па се све

собе испразнише. Ко у дугој блузи ко у јегеровачи, војници су улазили једно за другим у шталу држећи под мишком чешагије док је напољу беснео мраз, који се осећао чак и у собама кроз отшкринута врата и од кога се смрзавала прљава вода у кофма и остатак вина у војничким чатурама. За мало па се све собе испразнише и њима овлада мртва тишина. Од једном кроз нагло отворена врата удари усобу хрипа хладна ваздуха и кроз собну тишину одјекну нестрпљиви глас дежурног поднаредника:

— Има ли кога за лекарску?

Лаперин се мало уздиже, па гласом, који се усиљаваше да направи што изнемоглијим, скоро нечујно изустив:

— Ја! Лаперин, кољаник друге класе.

Поднаредник записа име па га несташе у трку. Још дуго је допирало до Лаперина његов увек те исти позив: »Има ли кога за лекарску?«

Имао је пуна два сата пред собом! Покривши се љебетом преко главе он заспа сном праведника.

Кад се понова пробудио дан беше већ у великој осевојио. Протрљавши своје дремоване очи он баци је дан површан поглед око себе. Под беше већ очишћен и скоро већи део кревета намештен. По завршеном јутарњем послу војници се сад вежбаху; само један трубач, тога дана случајни, беше остао у соби и занимао се трљајући једном крпцом од јеленске коже балчак своје сабље.

Лаперину не би најпријатније, дигнувши се мало он запата:

— Је ли преглед већ отпочео?

— Није још!

— Колико може да је сати?

— Пола девет.

— Врло добро, скоро ће! Ко ће му се сад дизати!

Трубач не одговори ништа већ продужи и даље свој посао провлачећи кроз рупе од балчака прсте умрљане дрвеном машћу. Најзад после дужег ћутања обрте се нашем болеснику запитав га готово немарно:

— Ти ли се оно јави за лекарску? А шта ти вали?

Лаперин хућну:

— Шта ми вали? Вале ми четири дама апсе!

У самој ствари савест га поче гристи.

— Наставиће се —

»НАРОД« прва огласе по умереној цени. —

недвигна догађаји на западном фронту поколебали веру немачке јавности у врховну команду, нарочито у Хинденбурга.

Неуспех Хинденбурговог плана, који је имао за резултат најтежи досад пораз Немаца поткопава положај Хинденбурга и његове страже у главином стану. Међутим Лудендорф, који има штампану у рукама сипа уље на ватру. Највер је у Лудендорфа.

НЕМЦИ О НЕМАЧКОЈ

Њујорк. — Поводом годишњице рата, највећи немачки лист у Сједињеним Државама, њујоршки «Штатсдајтинг» публиковао је следећи чланак:

«Четири су године минуле, како је немачка војничка странка, објавом рата Русији, изазвала једну катастрофу, која је бацила свет у нечуване патње. Посејала је пустошу узатој Белгији, Француској, Србији, Румунији и Русији. Уништила је приватну имовину. Од своје стране створила је цвет младог сипа немачке, изгубила је колоније, упро настала своју трговину, и пена застава већ четири године не вије се на морима.

Амерички Немци и ако пењени од свакога, морају горко, констатовати да због те немачке странке цео свет гледа са неповерењем на све што је немачко. Америчка Немци боре се и бориће се под америчком заставом да спрече да се даишања страшна катастрофа понови у будућности.»

УСПЕСИ АВИАТИКЕ

Париз. — У току месеца јула оборили смо 184 непријатељска аероплана; међу овима 30 је оборила артиљерија.

У истом месецу примећено је да је пало у пламену 154 непријатељских апарата изван контроле; међу овима било је и 15 апарата оборених артиљеријом против авиона.

Укупан број уништених и озбиљно оштећених апарата је 338. Овоме треба додати још 49 балона, које смо уништали.

У истом овом времену наше ескадриле бацале су 194 топе преко једног дана и 358 тона ноћу, на мостове у долини Марне, на непријатељеве трупе у наступању јужно од Ђене и на железничке станице у Лаону, Ирдоу и Ретелу.

ПРЕВАРИЛИ СЕ

Париз. — Хинденбург није хтео ни по коју цену да се повуче до Веле. Ево последњег изјаса једног коминике немачке врховне команде, публикованог 21 јула од немачког непријатеља.

штампе а која преноси «Таи»: «Пошто ми знамо да наша врховна команда немачка за територијалне добитке већ једино за стратегијске разлоге и да је њена воља да сачува по сваку цену иницијативу у операцијама, то неће требати да ма кога изненађује, ако се ових скорих дана наша команда морала решити, да појача маневрисање од прошлних дана и да скрати фронт који се налази у делу између Соасона и Ремса, повлачећи се у правцу северно од нашег фронта на Марни. Повлачење од 12 километара било би можда довољно да омогући нашој врховној команди слободан простор, који јој треба.

Непријатељска штампа ових последњих дана алузирала је на могућност да Хинденбург буде принуђен да повуче фронт до Веле. Али мислимо да то данас није нужно. У сваком случају ми ћемо скорих дана видети да ли су и докле непријатељски листови проарели Хинденбургов план. Ипак, ако би се повлачење морало извршити до Веле, наш унутрашњи фронт не би сигурно хтео да зато изгуби веру у нашег Хинденбурга, јер маневру је једина циљ, да поврати нашој команди слободу акције.»

НЕМАЧКА И ТУРСКА

Женева. — Инцидент, о коме веста стижу са више страна, изгледа, да је ту скоро увећао узроке непоразума, који постоје између Турске и Немачке.

Немци, који хоће да за себе задрже превласт на Црном Мору, задржали су за себе руске ратне бродове. Сем тога затражили су да им Турци предаду крстарицу «Хамидија», једину још турску јединицу од неке вредности.

«Гебени», много већи од «Хамидијес», у ствари је у век био само под командом немачког адмиралитета.

Немци су затражили, да се «Хамидија» уопште у Севастопољу и да им се преда. Питање Црног Мора и поморска превласт само је један пример турско немачког ривалитета.

О АЛБАНИЈИ

Лондон. — Доктор Берауни је публиковао у «Манчестер Гвјардиан» један чланак о Албанији. «Централна и северна Албанија задана једна турским традицијама посматрала је рат са цинички опортунистичке тачке гледишта. Док је Србија била цела, Албанци су били за Споразум, али већ од српског повлачења они су нечасно помагали непријатеља.

Јужна Албанија или северни Епир, напротив, стално је манифестовала пријатељске о-

сећаје према Споразуму, јер је за више генерација била под утицајем Грчке и очувала традиционалну наклоност према Енглеској и Француској.

Албански проблем не састоји се у томе, да се зна, да ли ће Албанија остати независна држава, већ да ли ће северни Епир, грчки по култури, предпоставити заједницу албанску својим интересима, заједничким грчким Албанцима, који сачињавају један врло утицајан елемент у грчкој држави.

Грчка не жели да ипосшто врши ни изјамњи притисак на северни Епир; она је спремна да усвоји принцип права народа да слободно одлучује о својој судбини, али међутим поставља услов, да алтернатива буде јасно постављена пред становништво и без икаквог застрашавања.»

НЕМЦИ У УКРАЈИНИ

Берн. — У свима варошима у Украјини, где је војна команда у немачким рукама, аустриска круна нема курса. Дописник «Аз Ешта», који је био у Украјини, пише: Ушао сам у једну радњу и купио ствари, кад сам понудио аустриске круне, одбили су, да их праме и упутили ме на мењача у вароши. Код мењача нисам успео, јер да би променио аустриску круну, треба имати специјалну дозволу од немачких војних власти. Одем у комесаријат и ту ме просто

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

ФРАНЦУСКИ КОМИНИКЕ 23 сата. — На бојној линији Авре, француски напади продужили су се целог дана стално са успехом.

Још јутрос опкољен с истока и севера, Мондидије је пао у руке Француза.

Продужујући победоносно наступање, наслањајући се на десно крило енглеских трупа, Французи су напредовали 10 километара источно од Мондидијеа и дошли на линију Андеша, Лабоасиер, Фекан, Сдруге страње, Французи су проширили своју акцију ка југоистоку и напали немачке положаје десно и лево од пута Сен-Жист-ан-Шосека Роај, на дужини од 20 километара. Французи су узели Роло, Орвиљер Сорел, Ресонсир-Мац, Коиши ле По, Невил-сир-Ресон, Еленкур, на-

одбију, да ми даду дозволу. Насам успео нагде да променим круне, јер Немци претпостављају руске новчанице које су они издали и које имају специјалну вредност.

ЈЕВРЕЈСКИ ПОКРЕТ

Ротердам. — «Одесаер Дајче Цајтунг» немачки полудневички лист у свом броју од 21 јула јавља да је у Одеси откривена велика јеврејска организација, којој је циљ, да скупи јеврејске војнике и да их преко Владивостока шаље у Палестину.

Услед тога немачка војна власт ухапсила је много лица. Међу ухапшеним има и два рабина.

Дневне Вести

ЗАНАТЛИЈАНА

Моле се све занатлије да доставе имена свих заробљених и интернираних занатлија и њихових породица, како би им се могла слати помоћ у намерницама и најнужнијим погробима. Адресе треба достављати г. Ж. Лазаревићу шефу радионице војне задруге, у Солуну.

САОПШТЕЊА

Јован Вранеш командант батаљ. Биасерта, моли да му се доставе карте са сликом његове породице из Србије, ако их ко буде примио.

Карте послати на означену адресу или Мих. Ђ. Петовићу писару Мин. вој. пошта 999.

Поручник г. Мил. Будимовић нека се јави поруч. Мил. Педићу бр. 20

Василије Вулишић болнич. срп.-енглеске бол. бр. 1. Водеи моли Василија Марковића професора, да се јави ради пријема карте од његове куће.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

предујући на извесним тачкама за 10 километара. За три дана борбе, француске трупе напредовале су за више од 20 километара дужином пута Амиеи-Роај.

Број заробљеника за ово време прелази 6 000.

У огромном материјалу који су Немци напустили, избројали смо до сада 200 топова.

ЕНГЛЕСКИ КОМИНИКЕ

Напад, који је синоћ извршило десно крило прве француске армије јужно од Мондидијеа, јутрос се са успехом развио. Опкољен са севера на југоисток, Мондидије је пао пре ноћу у француске руке. На крају дана француска прва армија у вези са француском армијом на десном крилиду, наставила је напредовање, као и десно крило енглеске четврте армије.

Вршећи беспрекидан притисак на немачке трупе у повлачењу, ју-

жно од Лихона, енглеске су трупе савладале непријатељски отпор и врло знатно напредовале.

Главна линија, до које су савезничке трупе дошле, сада се протеже са севера на југ преко Лихон — Френоа — Роај — Двињер — Коиши ле По. Број заробљеника расте.

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИНИКЕ

На Будикаријама и на висоравни Азааго италијанске, енглеске и француске трупе успешно су извршиле испаде у непријатељске ровове. 26 јула на Будикаријама су наша одбрана одељења прешла Кисе у долини Аоне и нападнула један јак непријатељски положај на јужним падинама Десо Деи Морти. Убијено је неколико непријатељских војника и задобили смо 21 заробљеника, упркос јаке непријатељске брзине ватре и придола-ска појачања.

Ноћу 27 јула енглеска одељења, пошто су уз помоћ италијанских батерија испревртала непријатељске ровове

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

Лондон. — Коњису страшни, савезнички лаки. Јуче после поноћне наше напредовање се понова наставило после ових контрапада, које је био предвидео маршал Хег.

Амстердам. — Немачки листови јављају да је бугарски краљ Фердинанд поремегио памету. Краљ ће ускоро абдицирати, наследитиће га Борис.

Париз. — Коњица и ауто-митраљези гоне непријатеља у повлачењу, сеју панику међу немачким јединицама и заробљавају велики број војника.

Париз. — Заробљеници, које смо задобили, припадају свима пуковима свих дивизија, које су биле у првој линији. Непријатељ је наведен на целом фронту битке.

Лондон. — «Тајмс» објављује, да ће америчке снаге за одлучан ударац у 1919, изнестити 3 милиона бораца.

Париз. — Изнад бојног поља авиатика сјајно врши своју улогу. Бомбама уништана мостове код Пероне и Брс.

Париз. — Број заробљеника нагло расте, већ је прешао више десетина хиљада. Армија Хутиера у потпуном повлачењу у правцу Роај-Ласињи и пролази кроз пролаз од 15 километара јужно од Авре, а северни део Авре у нашим рукама.

Коњица гони. Наше патроле ушле су у Шола.

између Канове и Азаго, продрла су у 8 ровова налевши тешке губитке посадама и појачањима, затим се вратила у своје линије са 374 заробљеника, од којих 10 официра. Запленили су и 10 митраљеза, 4 бацача бемба и ратног материјала.

Јутрос рано, после жестоке артиљеријске припреме, француске су трупе извршиле препад продрле дубоко у главни непријатељски положај на брду Саземол уништујући добар део посада и приаудивши престајак на предају.

Заробљени су 5 официра 243 војника, један рововац и 8 митраљеза.

Више на исток италијанска одељења, полазећи са положаја Ванбеда, Кол дел Росо и Кол д'Еволе, успела су, да на више тачака пређу јаке непријатељске линије, наневши осетне губитке браниоцима у огорченој борби прса у батерија испревртала непријатељске ровове